

DE GETUIGENIS VAN MARCO

Theo Roncken

Gepubliceerd als: Groen Gras, 17 maart 2004

Weet je wat lynchen is? Misschien ken je het typische beeld van de Western: een boze menigte doet de bad guy (of, wie weet, de good guy) een strop om de hals en even later bungelt hij boven hun hoofden. In Bolivia gaat het anders, maar het komt deze laatste jaren schrikbarend vaak voor. Met name in Cochabamba. Vorig jaar publiceerde Acción Andina, het netwerk waar ik voor werk, de getuigenis van Marco, slachtoffer van zo'n lynchpartij. Sindsdien houden we gesprekken met groepen bewoners in een aantal van de wijken waar deze dingen gebeuren. We doen dit vooral om een beter beeld te krijgen van de motieven, de frustraties, die achter deze gruwelijke uitpattingen verborgen liggen. In deze aflevering van Groen Gras wil ik daar iets van laten zien. Het verhaal stamt uit mijn eigen belevenissen, de citaten komen uit de bovengenoemde gesprekken voort.

Theo Roncken

Gepubliceerd als: Groen Gras, 17 maart 2004

Weet je wat lynchen is? Misschien ken je het typische beeld van de Western: een boze menigte doet de bad guy (of, wie weet, de good guy) een strop om de hals en even later bungelt hij boven hun hoofden. In Bolivia gaat het anders, maar het komt deze laatste jaren schrikbarend vaak voor. Met name in Cochabamba. Vorig jaar publiceerde Acción Andina, het netwerk waar ik voor werk, de getuigenis van Marco, slachtoffer van zo'n lynchpartij. Sindsdien houden we gesprekken met groepen bewoners in een aantal van de wijken waar deze dingen gebeuren. We doen dit vooral om een beter beeld te krijgen van de motieven, de frustraties, die achter deze gruwelijke uitpattingen verborgen liggen. In deze aflevering van Groen Gras wil ik daar iets van laten zien. Het verhaal stamt uit mijn eigen belevenissen, de citaten komen uit de bovengenoemde gesprekken voort.

GROEN GRAS 2004-1: DE GETUIGENIS VAN MARCO

Daniel is een van de meer welgestelde deelnemers aan mijn jiu-jitsu lessen. Op de Cancha, de

volksmarkt van Cochabamba, heeft hij een winkel met hebbedingetjes die hij zelf uit China haalt. Op een dag werd zijn luxe jeep gestolen. Na een week had de politie nog geen enkele aanwijzing, maar toen kreeg Daniel een telefoontje uit de San Antonio gevangenis.

"Van de autoriteiten hebben we niets te verwachten. De hoge bazen bij de politie zijn handlangers van de delinquenten. Als je geen geld op tafel legt onderzoeken ze niets en ontdekken ze niets."

"Bij mij in de wijk was een man die zijn eigen kinderen verkrachtte. Zijn vrouw vroeg me om hulp en ik raadde haar aan om aangifte te doen. Maar die man werkt bij de politie en na een poosje trok de vrouw haar aanklacht weer in. Toen had je de poppen aan het dansen ... met stenen kwam hij naar mijn huis. En hij belde ons op en bedreigde mijn kinderen: 'Neem afscheid van die heks van je moeder, want morgen is ze er niet meer.'" Tot op de dag van vandaag loop ik het risico dat die kerel zich op mijn kinderen wreekt. Met dit soort lui bij de politie...waar moeten we heen?"

Volgens Daniel's gesprekspartner aan de andere kant van de lijn was de auto slechts 'ontvoerd'. Voor drieduizend dollar kon hij hem weer terug krijgen. Nieuwsgierig bezocht Daniel de gevangene. Deze legde hem op een uiterst professionele manier uit dat hij niets met de diefstal te maken had, maar hem tot tussenpersoon kon dienen.

"Vroeger hadden de dieven een zeker respect voor de politie. Tegenwoordig mogen ze volgens de wet met geen haar meer gekrenkt worden en zijn ze van geen kanten bang meer."

"Een maand geleden werd een van onze burens neergestoken. Hij stierf aan zijn verwondingen. Wij weten allen wie de schuldige is, maar die zei ons: ah..waag het eens me aan te geven, ik heb overal vrienden. We gaven hem aan, hij werd gearresteerd en binnen twee dagen liep hij weer in de wijk rond."

"Mijn moeder zei altijd tegen me: meid, als je een diefstal ziet, doe net of je niets hebt gezien en hou je mond, want ze weten je te vinden en op elk willekeurig moment nemen ze je te grazen."

Het viel Daniel niet moeilijk om op het aanbod in te gaan. Zijn verzekeringsagent was maar al te blij met de nieuwe situatie en zag, ook zonder betaalbon, geen problemen om de aflossing op zich te nemen. Ook de contactpersoon

in de San Antonio gevangenis handelde de zaak natuurlijk zonder enig papierwerk af, en een paar dagen na de betaling belde hij opnieuw met precieze inlichtingen over de plek waar de auto opgehaald kon worden.

"Als een straatkind tien Bolivianos (één Euro) uit iemands tas steelt gaat iedereen achter hem aan en slaan ze hem tot moes. Maar niemand let op de echte dieven, die in het groot stelen."

"Wie in dit systeem niet steelt is een sukkel."

"De enigen die weten wat zekerheid is zijn de rijken, toch? Zij huren een bewaker in en bouwen een muur om hun huis heen. Dieven vind je tegenwoordig vooral in de arme buitenwijken, waar we geen enkele vorm van bescherming hebben"

Het was op een braakliggend stuk land in één van die buitenwijken waar Daniel zijn auto terug vond. In goede staat en zelfs met een halfgevulde tank. Alleen de ingebouwde casetterecorder ontbrak. Van de politie kreeg hij een complimentje omdat de zaak zo probleemloos opgelost was.

"De waarheid is dat maar weinig autoriteiten de buitenwijken kennen. En als ze het hier niet kennen, wat kunnen ze dan voor ons doen?"

De politie zei ons: als jullie er zo zeker van waren dat jullie de dieven te pakken hadden, hadden jullie hen moeten slaan, desnoods doden. Maar nu zijn er geen getuigen en kunnen we niet anders dan hen te laten gaan."

"De mensen zeggen: het is beter om de dief te doden, zodat hij geen wraak kan nemen. Daarom worden dieven in brand gestoken, omdat ze altijd dreigen terug te keren, en dan is het menens."

Net buiten het centrum van de stad ligt het voetbalstadion. Er tegenover bevindt zich het restaurant met de beste biefstukken van de stad. We gaan er heen om de terugkeer van Daniel's jeep te vieren. Een jongen met een gezicht vol littekens helpt ons met parkeren: "Sela cuido, señor?" (zal ik hem voor u in de gaten houden?)

"Opnieuw

verscheen de vrouw met de jerrycan vol benzine. Ze maakte er geen probleem van hem helemaal onder te gieten. Daarna stak ze een lucifer aan en ze liep ze op hem toe. We hoorden de plof! van een explosie en hij begon te branden. Het was indrukwekkend hoe de jongen brandde en gilde. Ze hadden hem met plastic koorden aan de lantaarnpaal vastgebonden die op een gegeven moment begonnen te smelten zodat hij zich kon lostrekken en bevrijden. Hij begon alle kanten op te rennen terwijl hij probeerde zijn T-shirt uit te trekken. Toen hem dat uiteindelijk lukte rende hij de heuvel af. Hij verloor zijn schoenen maar hij bleef maar door die doornstruiken rennen." [uit: "Gebrandmerkt. Getuigenis van een lynchpartij; Acción Andina Bolivia, 2003]

Marco (26) werd acht jaar geleden door een woedende menigte in brand gestoken. Zijn vriend Victor redde hem het leven. Victor, in wiens huis Marco volgens de woedende menigte had ingebroken, kwam terug van zijn werk en herkende de jongen die door zijn burens opnieuw met benzine overgoten werd. Met enige moeite wist hij hen er van te overtuigen dat hij Marco kende en dat ze hem verder met rust moesten laten.

"De mensen in mijn wijk wantrouwen tegenwoordig alles en iedereen. Een vreemde in de wijk? Dat moet een dief zijn!"

"Ik ben een voorstander van het lynchen, want de wetten en de rechtbank lossen de delinquentie niet op. En de lui die ons schade aandoen, moeten daarvoor betalen." Ja, we kunnen ons vergissen, maar wij eenvoudige mensen zijn de corruptie van de regering spuugzat."

"En elke keer als er iemand is geslagen, opgehangen of in brand gestoken hoor je achteraf: hij was onschuldig, hij was de beste leerling van zijn school. Maar ze willen ons een schuldgevoel aanpraten. Als hij de beste van zijn klas was, wat deed hij dan op de plaats van diefstal?"

Marco was niet de beste van zijn klas. Hij ging zelfs nooit naar school. Op zijn zevende ontvluchtte hij samen met zijn jongere broer voor het eerst zijn huis en vond een baantje bij Victor de buschauffeur met wie hij goed bevriend raakte.

"Ik vraag de jochies van mijn wijk wel eens: waarom ben je de hele dag op straat? En dan zeggen ze: thuis hebben we niets te eten, en mijn ouders vechten de hele tijd."

"Als je op bezoek gaat bij de ouders van de kinderen die op straat leven zul je ze niet vinden. Want ze werken op de markt en verlaten om vier, vijf uur 's ochtends hun huis en komen pas na middernacht weer thuis. Dat is dus geen echte familie."

"Als men het heeft over straatkinderen is het net of ze van straatstenen gemaakt zijn, maar in werkelijkheid hebben ze een vader en een moeder."

Onze bestelling is opgenomen. Van één van de tafels van het restaurant klinkt een triomfkreet en meerdere handen klappen in de lucht tegen elkaar. Er is een poker gescoord met dobbelen. Dan sist Daniel tussen zijn tanden en trekt wit weg. Aan de bewuste tafel zit zijn contactpersoon uit de gevangenis temidden van een groep rondbuikige en kortgeknipte heren. Het enige dat ontbreekt is het groen van de politiepakken.

"Het lynchen is een traditie. Vroeger, toen er geen politie was, zocht men een manier om de misdadigers te bestraffen, om een voorbeeld te stellen... dat was het lynchen. En ik denk dat het werkte want vroeger was er nog niet...., was het leven gezonder."

"Van jongs af gaan ze naar de chichería om dronken te worden. Er zijn hier enorm veel huizen waar chicha geschonken wordt. En ik zie daar jongeren die geen benul hebben van de omgangsnormen."

Bolivia kent geen eenduidige politiek ten aanzien van de publieke veiligheid. De overheid legt echter een steeds duidelijker nadruk op de kleine criminaliteit, terwijl de desastreuze volstreckte autonomie van het politie-apparaat vooralsnog onaantastbaar is. De officiële informatie over dit thema sluit aan bij de bestaande autoritaire tendenzen onder de bevolking. Het gevolg is een toenemende stigmatisering van armere bevolkingsgroepen. Met name de jongeren delven hierbij het onderspit.

"Er zijn veel jongeren die van alles willen, maar de volwassenen denken altijd dat het is om te gaan drinken of om andere domme dingen te doen. Daarom verbieden ze ons om 's avonds op straat bij elkaar te komen, om te rappen of te dansen. En ze hebben niet door dat ze het daarmee alleen maar erger maken, want als wij jongeren niet kunnen doen wat we willen, doen we andere dingen en misschien juist dát waar ze bang voor zijn."